

CARAVANA CRITICILOR

...la Timișoara

Discuției care încheie vizionarea unui set de spectacole de către un grup de critici pentru a vedea unde se află câte un teatru pe scara valorică, ce-i lipsește pentru a evolua, ce a câștigat sau pierdut în profesionalism, ce programe în lucru și de perspectivă are, discuției acesteia i s-a spus „Față în față”, reunind trupă și oaspeți la analiză aplicată. La Timișoara, după numai câteva luni de directorat al distinsului profesor universitar Cornel Ungureanu, s-a configurat un program ferm care vizează dramaturgia clasică, texte necunoscute ale autorilor români din diaspora, integrala Caragiale ș.a. Din motive necunoscute, dar ușor de bănuțat chiar pentru un critic venit din afară, condeierii locali au scris tot felul de bazaconii de la un prag de incultură în sus și/sau în jos (la un moment dat, în anii trecuți, unul se indigna că se joacă un spectacol de *commedia dell'arte* cu măști?!?), ceea ce a stârnit în plus curiozitatea celor veniți să vadă ce încearcă Teatrul Național din Timișoara în acest moment al evoluției sale. Așadar, după ce au fost văzute câteva spectacole (*Livada de vișini* de Cehov în regia lui Sabin Popescu, *Ivona, Principesa Burgundiei* de Gombrowicz pusă în scenă de Anca Maria Colțeanu, *Pastramă-Trufanda* după Caragiale, dramatizarea și regia fiind semnate de Ioan Ardeal Ieremia și *Nu departe de...* de Paul Miron), după ce Ion Caramitru a vorbit despre activitatea UNITER (dar și despre reforma în teatru ca deziderat neîmplinit în timpul ministeriatului său la cultură), iar profesorul Marian Popescu a remarcat că este independent de „caravana” poposită pe

Bega, cei prezenți și-au împărtășit opinii despre spectacole și starea teatrului în general, vorbind mai mult criticii și mai puțin membrii trupei (nu tocmai numeroși la întâlnire). Redăm aici fragmente din discuție.

Marian Popescu: „Este deosebit de interesant că *Pastramă-Trufanda* și *Ivona, Principesa Burgundiei*, au ceva în comun. *Livada de vișini* face un caz aparte în privința asta. În ambele piese citate mai înainte este vorba de simbolistica de la sfârșitul spectacolelor care amintește de ceva. Peștele aduce aminte de începutul creștinismului, era un simbol prin care oamenii se cunoșteau între ei, că erau adepții unei credințe. Spectacolul ar fi trebuit să pună această problemă. Mai întâi trebuie să fim adepții unei credințe, în cazul nostru, în teatru. În *Pastramă-Trufanda*, un evreu îi dă unui turc carnea pusă la saramură, de fapt, trupul tatălui lui și turcul îl mănâncă. Este o idee extrem de interesantă, e vorba despre un canibalism care probabil ne caracterizează foarte tare. Aici discursurile de început au încercat un fel de anestezie, un emolient. În fond, noi ne mâncăm foarte tare între noi. Cine ar putea să spună referitor la actori și la ce spunea domnul Caramitru, mai devreme, despre reformă, cine ar recunoaște că este mai puțin dotat decât colegul lui. Cine ar spune lucrul acesta? Care actor s-ar apuca de meserie, dacă are conștiința că e slab? Toți credem că suntem buni. Vorbeam cu Sabin Popescu, puțin mai devreme și chiar ieri, de faptul că a face *Livada de vișini* la un Teatru Național este un lucru normal, emblematic pentru acesta. Este o ambiție nemăsurată pentru că trebuie

să ai conștiința unui pas extrem de riscant. Nu sunt sigur că distribuția a fost bine aleasă. M-au interesat câțiva actori și cred că există câțiva buni. Eu știu că e bună ideea de a-l face azi pe Caragiale în lumea noastră românească care este atât de balcanizată și ticăloșită. Uită că avem de-a face cu o cultură bănățeană care are niște interferențe foarte interesante. Teatrele Naționale, dacă tot există, ele ar trebui să-și justifice existența prin cultivarea spiritului național, altfel de ce se mai numește Teatru Național? Timișoara are o expresie culturală diferită, adică română, maghiară și germană. Nu știu cât sunt de interesați oamenii care fac teatru în limba română de ceea ce fac actorii de limbă maghiară sau germană. Cât de tare se reflectă aceasta în existența acestor instituții diferite? Expresia culturală trebuie să acumuleze și cultura celorlalte minorități. Mie mi s-ar părea normal ca Timișoara să fie leagănul unei multiculturalități, care există în anumite segmente ale intelectualității.“

Mircea Ghițulescu: „Recitalul doamnei Larisa Stase Mureșan ne-a arătat cum nu trebuie să se facă un recital de poezie. Au existat momente în care sunetele se îmbinau cacofonic... Muzica vocală pe recitare nu este o soluție bună.“

Spectacolul cu *Ivona...* a revelat o perspectivă foarte interesantă. E o montare de extraordinară austeritate, de mare curățenie și de mare simplitate a imaginii teatrale. La fel și costumele. Însă, repet, producțiile rămân la limita experimentului de laborator.“

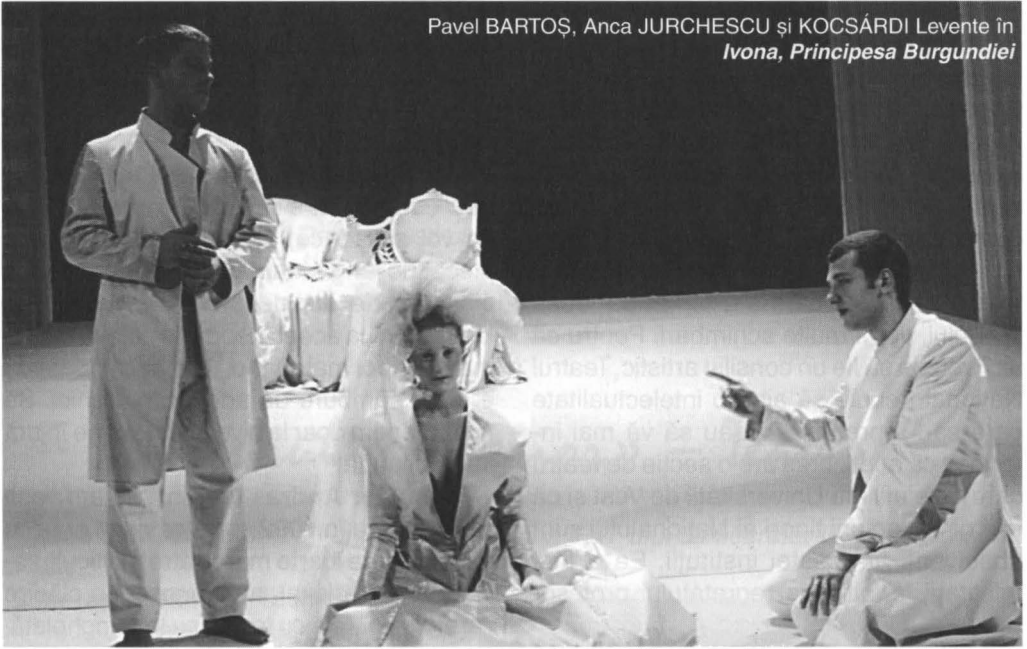
Crenguța Manea: „Eu consider că acest spectacol pe care Anca Maria Colțeanu l-a putut face aici, la Timișoara, în această perioadă, este foarte important. Șansa pe care Naționalul timișorean i-a dat-o tinerei regizoare mi se pare că a fost confirmată și, în felul acesta, teatrul și trupa au avut de câștigat. Nu o să mă opresc la detaliile asupra cărora am rezerve. Mi se pare că acea multiculturalitate pe care trebuie să o

aibă teatrul din Timișoara, simt eu, citind și lucrurile din mapă, există. Pentru că teatrul are în repertoriu *Livada de vișini* și momente importante de regândire a spectacolului teatral. Cred că e bine să ne oprim un moment asupra spectacolului pe care l-am văzut și să vedem ce propune Sabin Popescu: un spectacol în cheie clasică. Nu știu dacă se potrivește, în opinia mea nu, cu ceea ce Sabin declara în interviul pe care l-am citit în caietul-program. Dacă e vorba de o livadă a morții, cred că lucrurile puteau fi nuanțate și construite într-un mod mai aplicat în acest sens. Cred că e foarte important pentru un Teatru Național să monteze dramaturgia pe care scriitorii români o scriu și care poate fi reîncercată, probată, călită pe scenă. Știu că există un proiect: Sala Studio. Prin acesta se deschide instituția spre formule noi de expresie teatrală. Poate se găsește o cale să existe un loc și pentru dramaturgia românească care se scrie acum.“

Florica Ichim: „Mi s-ar fi părut interesant ca și tinerii gazetari timișoreni, nu știu dacă sunt de față, să-și spună aici părerile ce și le-au spus în scris despre directoratul domnului Ungureanu, care săracul de abia descinsese de la Universitate și era tratat într-un limbaj absolut incredibil. Eu întâmplător am parcurs câteva materiale, ce numai critice nu erau, ci ofensatoare. Dar probabil că nu-i interesează ce se întâmplă la Național, ci doar să scrie astfel de materiale de scandal.“

Ludmila Patlanjogu: „Legat de impasul în care s-a aflat presa locală, de discuțiile care s-au stârnit în jurul domnului Ungureanu, eu am urmărit, în timp, ceea ce s-a întâmplat la Timișoara, mă refer la spectacole, la festivaluri. În momentul când domnul Ungureanu a preluat conducerea Naționalului, era ceva erodat din spiritul artistic al acestei instituții, care se reflecta în nivelul spectacolelor, în felul în care s-au concretizat niște programe anunțate ca extraordinare și care s-au dovedit, din punct

Pavel BARTOȘ, Anca JURCHESCU și KOCSÁRDI Levente în
Ivona, Principesa Burgundiei



de vedere artistic, neperformante. Cum spunea și domnul Caramitru, este aici, în acest moment, o altă stare, de creație reală, prin aceste programe începute precum și prin propunerile repertoriale foarte serioase: Caragiale, Cehov, diaspora. Dar a reconstrui un spirit nu se poate peste noapte, ci presupune niște etape și etapa primă este cea care ne-o oferă acest om, prin prestigiul lui. Prima treaptă pe care a cucerit-o a fost să facă operă de cultură și culturalizare a spectatorului, a celui ce vine în sală. Ce treaptă de cucerit are de acum încolo? Actorii trebuie să facă pe lângă operă de cultură și operă teatrală, împlinită, care să aducă spectatorul în sală și să dea acea satisfacție estetică reală. Aici aveți de cucerit niște trepte. Pentru că pe mulți dintre dumneavoastră, pe care vă știm de multă vreme, v-am văzut cândva la anumite cote de performanță pe care le-ați atins în momentele foarte bune, de acumulări. Acum v-am simțit că sunteți pe drumul cel bun având această bază, pe care v-o oferă conducerea teatrului. Am simțit că acești tineri (și este extraordinar că ei sunt, începând cu actorii, regizorii) vor

să muncească. Trebuie să vă gândiți ce se va întâmpla cu destinele tinerilor. Baza există, dar lupta trebuie dusă în continuare. Și aceste probleme, cu mișcarea scenică, problemele cu dicția, tinerii mai au o scuză, dar maeștrii acestui teatru nu... Apoi consiliul artistic trebuie să vadă ce se întâmplă în spectacole. Acest Caragiale, de exemplu, este foarte discutabil. Ceea ce se întâmplă cu acești artiști tineri acolo este sub nivelul profesionalismului, nu mai spun de zona esteticului. Este discutabilă și această *Livadă cu vișini*, care a avut și o istorie am înțeles, iar *Ivona* are și ea multe curențe, dar și reușite, și mi se pare cel mai bun de aici. Mai ales performanța protagonistei. Sunt și greșeli de distribuție dar, per total, este de calitate. Sigur putem discuta, putem lua exemple. În ceea ce privește *Livada de vișini*, nu cred că este o operă teatrală reușită, împlinită.“

Vladimir Jurăscu: „Sper că filiala UNITER, pe care am înființat-o aici, va renaște și se va alătura celorlalte. Am anunțat pe colegul și prietenul meu, ministrul Caramitru, că există în Timișoara un actor

care își duce dramatic viața trăind din ce găsește în tomberoane și doarme în mansarde și parcuri. Acesta se numește Cristian Cornea. Și eu îndrăznesc să fac un apel la domniile dumneavoastră ca să-l aducem într-o stare mai bună, sub auspiciile UNITER-ului. Pe plan artistic, am convingerea că sub conducerea domnului Cornel Ungureanu, fost secretar literar al teatrului, un om care s-a mulat pe ideea teatrului, vor fi multe schimbări. Pentru că aici trebuie să fie un consiliu artistic. Teatrul Național trebuie să aibă o intelectualitate care să-l reprezinte. Vreau să vă mai informez că acest oraș are o secție de teatru care este afiliată Universității de Vest și că unii dintre actorii tineri ai Naționalului sunt absolvenți ai acestei instituții. Ea a fost înființată la inițiativa regretatului profesor universitar Eugen Todoran și a subsemnatului. Chiar interpreta din *Ivona, principesa Burgundiei* este absolventă a acestei secții."

Florica Ichim: „Cel mai mult m-a deranjat neprofesionalismul unor actori. Unii tipă pe scenă, iar alții nu se aud deloc. Din când în când, un critic trebuie să facă câte un control la O.R.L. pentru a vedea dacă nu i-a slăbit auzul. La *Livada de vișini* nu înțelegeam bine ce se vorbește pe scenă. La acest spectacol am găsit o explicație în decor. Altfel nu îmi explic ca o dicție impecabilă ca a doamnei Larisa Stase Mureșan sau cea a lui Vladimir Jurăscu să nu se fi auzit.”

Pavel Bartoș: „Eu când am venit la Timișoara mi-am zis că, în sfârșit, o să se întâmple și ceva cu mine. Stupoarea mea a fost că exact după ce am venit, lucrurile efectiv s-au încetinit, adică proiectele nu mai aveau miză și totul rămânea cantonat la nivelul Timișoarei. Acum este altceva, ceea ce este îmbucurător și pentru tinerii actori, care ne vom ocupa mai mult de dicție și de alte lucruri. Aceste caravane ale criticilor pot fi un stimulent enorm pentru trupele de teatru ale provinciei. Eu văd colegi de-ai mei, care au terminat o dată cu mine, că nu

fac nimic la București. Eu cred că în provincie încă se poate face teatru, dar condiția este ca proiectele să capete miză. Pentru că, dacă rămân la nivel de oraș, actorii se blazează.”

Florica Ichim: „Ce miză a avut stagiunea europeană s-a văzut. Important este ca voi să aduceți înapoi publicul care a plecat de lângă teatru. Și, în general, dacă cineva scrie dur despre dumneavoastră, lăsați cronica aceea deoparte câteva săptămâni și apoi mai citiți-o. Pentru că poate că e și un sâmbure de adevăr în cronici. Să nu rămânem doar la nivelul: cineva ne înjură sau ne laudă.”

Demeter Andras István: „Eu am venit în Timișoara în 1992 și am găsit un oraș cu o deschidere foarte mare către multiculturalitate și, paradoxal, am cunoscut o clădire care avea o viață cu totul și cu totul înghețată, în acest context. Erau patru instituții de cultură care nu aveau aproape nici un fel de comunicare între ele, tocmai în acea perioadă de mare deschidere. Această situație a fost în perioada unui directorat pe care nu aș mai vrea să-l mai avem la conducerea Teatrului Național. Iată că acum acea clădire se prezintă într-o formă de comunicare foarte deschisă. Eu am avut onoarea să fiu în distribuția unor piese ale Naționalului, la fel ca și alți colegi ai mei de la Teatrul Maghiar. Faptul că în aceste zile se repetă la noi *Domnișoara Julia*, într-un fel de colaborare pe care o facem cu Naționalul, în limba română, dovedește, alături de săptămâna care o dedicăm teatrului, muzicii și poeziei, toate cele trei teatre timișorene, în perioada 21–27 martie, de la *Ziua Mondială a Poeziei* și până la *Ziua Mondială a Teatrului*, dovedește tocmai această idee de multiculturalitate.”

Cornel Ungureanu: „Problema Teatrului Național Timișoara e o problemă a orașului, a oamenilor de aici și a mediului cultural, dacă vrem ca acest teatru să supraviețuiască (fiindcă aici este problema), dacă ne interesează să supraviețuiască ca și alte

instituții producătoare. Întrebarea este dacă e necesar sau nu? E vorba să supraviețuim și să mergem în continuare după un timp al noii societăți. Trebuie să avem repere noi. Mai avem sau nu nevoie de cultură? A nu fi în cultură înseamnă a avea un regim de viață, iar a fi înăuntru culturii înseamnă a avea un alt regim de viață. Dacă nu ești bun și nu ai o performanță, nu ai ce căuta acolo.

Teatrul va însemna o competiție culturală din care trebuie să dispară foarte mulți. Discuția din această seară a fost de un optimism cuceritor. Dar se baza pe întâmplările zilei de ieri. Ziua de mâine, din păcate, pentru cultură va avea cu totul și cu totul altă față. Vă mulțumesc pentru această grijă față de Timișoara și față de Naționalul de aici." (Martor: Florica ICHIM)

Mariana VOICU

„Singurul «superior» – Teatrul”

Irina IONESCU: *De câți ani sunteți în slujba TNT-ului ca secretar literar și consilier artistic?*

Mariana VOICU: Tocmai se împlinesc 30 de ani. Dar nu știu dacă am fost în slujba lui, eu l-am considerat mereu iubitul meu. Am avut norocul să-l iubesc necondiționat. Am înțeles, întotdeauna, că mai important decât directorul, este însuși teatrul. Un bun de patrimoniu pe care noi îl grădinarim atât cât suntem în stare, și dacă ne este dat, uneori, rareori, îl înflorim. Mi-a fost hărăzit norocul de a-mi face din profesie bucurie.

I.I.: *Câți directori a avut teatrul în acest interval de timp?*

M.V.: Cu tot cu interimari, unsprezece. l-am luat în calcul și pe aceștia, pentru că un interimat a durat, de pildă, șase ani.

I.I.: *Cum ați reușit să le supra-viețuiți?*

M.V.: Doar încercând să fiu impecabilă din punct de vedere profesional. Nu știu dacă am reușit mereu acest lucru, dar m-am străduit să o fac. A fost un *modus vivendi* pentru mine. Nu am vocație de subaltern. Am știut în schimb, întotdeauna că singurul superior este teatrul.

Irina IONESCU

